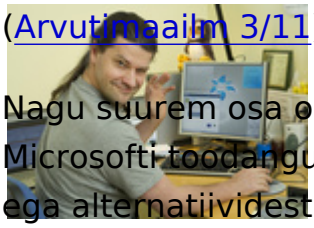
10 aastat Linuxiga: ühe IT-õppejõu lugu

15 years ago- 16.06.2011 By AM

(Arvutimaailm 3/11)

Nagu suurem osa oma põlvkonna IT-inimesi, kasvasin minagi üles suuresti Microsofti toodangu peal. Pikka aega tundus asjade selline käik ainuvõimalik ning ega alternatiividest palju kuulda ei olnudki.

1988. aasta sügisel TTÜ-sse (tollal veel TPI) infotöötlust õppima asudes möödus esimene kursus veel osaliselt suure ja kipaka SM-4 peal, ent kevadel õnnestus ühe toreda õppejõu abiga pääseda juba ühte tollastest varajastest PC-klassidest.

Need vinged arvutid (IBM PS/2) aga töötasid MS-DOSi-nimelise operatsioonisüsteemiga (versiooniks oli tõenäoliselt 3.3).
DOSi asemele tuli Windows – 3.0, 3.1, 3.11, 95, 98. Linuxist kuulsin esmakordselt 90-ndate keskel ühe tudengist kolleegi kaudu, kes TTÜ-s meie serverit haldas ning tellis lausa tollal uudse CD-ROMi eksootilise süsteemiga, mil nimeks Red Hat Linux. Pikkamööda sai serveri abil Unixi ABC selgemaks, ent lauamasinad töötasid endiselt Windowsiga.

Ahaa-elamus Linuxiga

2000. aasta alguses kutsus Kalle Tammemäe, kellega üsna paralleelselt doktoriõpet läbisime ja kes oli aastake varem saanud värske IT kolledži rektoriks, mind kolledži jaoks uut kursust koostama (ja hiljem ka lugema) – kursuse nimeks pidi saama pikk ja lohisev „Infotehnoloogia eetilised, sotsiaalsed ja professionaalsed aspektid“.

Just sellest kursusest sai omalaadne pöördepunkt – nimelt tuli seda koostades teha tutvust väga erinevate IT-valdkonna harudega (eetikaküsimused, litsentsid, häkkerikultuur) ja see andis päris mitu „ahaa“-elamust.

Paraku ka selles osas, mis puudutab suurfirmade käitumist. Muuhulgas sattusid kätte nii Richard Stallmani kui Eric Raymondi kirjutised, mis esindasid märksa teistlaadi arusaamu. Ja nii hakkas küpsema mõte oma senised töövahendid välja vahetada.

Dokumendid eeldasid Microsofti

Mõnda aega oli see aga probleemne – õppe- ja teadustöö eeldas väga palju tööd dokumentidega ning need olid teadagi mis vormingutes. Otsustava tõuke andis StarOffice 5.2 ilmumine – peale selle minekut Sun'i kätte sai endisest omandvarapaketist alguses kinnine vabavara ning hiljem alus vabale OpenOffice.org-ile. StarOffice 5.2 oli küll kohmakas, aeglane ja mitte nii ilus kui tema kaasaegne MS Office 97 (mida pean siiamaani Microsofti üheks õnnestunumaks tooteks), kuid võimaldas kõik vajaliku üldjoontes korda ajada.

„Punased mütsid“

Esimeseks Linuxiks sai tollal uudne ja huvitav Mandrake 7.1. Töölauasüsteemiks oli KDE, mis oli Windowsist tulijale tuttavlikum kui GNOME, pealegi oli tollal muidu üsna toorevõitu KOffice'i esitlustarkvara KPresenter üsna hea vahend ettekannete ja loengute pidamiseks. Aastajagu hiljem aga tundus Mandrake kitsaks jäävat ja uueks süsteemiks sai üsna mitmeks aastaks Red Hat (alates versioonist 7.1). Üheks kaalutluseks oli eelistuse nihkumine GNOME'i töölaua poole, mille kasutajaks olen jäänud tänini.

Tagantjärgi üsna julge otsus oli mitte kasutada dual-booti ehk loobuda täiesti paralleelsest Windowsist. Tasub märkida, et mitu aastat hiljem jätsin enda TLÜ tööarvutisse paralleelse XP – ent käivitasin seda ca 3 aasta jooksul vist 3-4 korda ja sedagi süsteemiuuenduste tegemiseks. Vajadust lihtsalt ei olnud. Konarusi ja takistusi jätkus, ent kõigest sai üle.

2002. aastal uude kodusse kolimisel sai püsti pandud ka kodune server, mis samuti esmalt Red Hatil töötas.

Ubuntu - serverist sülerini

2003. aastal otsustas Red Hat teha ühest Linuxist kaks – tekkisid RHEL ja Fedora. Fedora jäi mõneks ajaks põhisüsteemiks (Fedora 2 baasil sai kirjutatud ka 2004. aasta Pingviiniaabits) ning serveris sai kasutatud RHELi vabasid kloone White Box Linuxit ja CentOS-i. 2004. aastal aga sai alguse Ubuntu projekt - mu sülearvuti kolis sellele 2005. aasta kevadel (Ubuntu 5.04). 2008. aastal sai uue serveri hankimisel ka see Ubuntule viidud. Sülearvutis on Ubuntu eri versioonid tänaseni.

Mida see kõik on andnud?

Esmalt muidugi kõvasti teadmisi. Isegi aeg-ajalt ette tulevad probleemid (tarkvara või dokumentide ühildumatus, programmivead jne) on andnud väärtuslikke õppetunde.

Teiseks on vaba tarkvara (mitte üksnes Linux) avardanud tublisti tehnoloogilist maailmapilti – elu näitab, et kahjuks jääb tüüpilise äritarkvara baasil koolitatud inimene pahatihti ilma nii hulgast huvitavast taustainfost (näiteks kõik see, millest kirjutab Pekka Himanen enda „Häkkerieetika“ raamatus) kui ka praktiliselt vajalikest teadmistest (näiteks GPL ja BSD litsentside erinevused või Creative Commons).

Eric Raymond on võrrelnud katset õppida kinnises süsteemis tõsiseks „ässaks“ püüdega tantsida üle kere lahasesse panduna ning paraku näib tal õigus olevat. Linux on võimaldanud unustada nii BSA „piraadikütid“ kui arvutiviirused.

Ja viimaks on Linux aidanud avardada ka tudengite arusaamu – praegu võib seda olla raske uskuda, kuid algusaastatel ei olnud tõsimeelne ja aus küsimus „Teil pole Office'it? Appi, teil pole isegi Windowsit – kuidas te ometi arvutit kasutada saate?“ üldse mitte haruldane.

Miks Linux ei levi?

Palju on küsitud, et miks siis Linux kõigi oma plussidega enimlevinud pole. Eks põhjusi on mitu. Esmalt on takistuseks lihtne tõdemus: Linux ei ole Windows. Mitmeid asju tehakse seal teisiti ja ehkki need võivad tegelikult olla lihtsamadki, on inimesed tihti laisad ja mugavad ega taha/julge muudatusi ette võtta. Suurfirmade poole tuleks näppu vibutada – tihti jääb mitmetest reklaamikampaaniatest (teadlikult jäetud?) mulje, et midagi muud peale Windowsi ei eksisteeri, lisaks peab paraku mainima ka otseseid ärihuvidest lähtuvaid sigadusi, mis on vaba tarkvara levikut kindlasti pärssinud (tarkvarapatendid USA-s ja suurfirmadele soodsad „lobistatud“ poliitilised otsused üle kogu maailma). Linuxi enda poole pealt on kindlasti põhjusteks esiteks valikute paljusus (milline valida ca 150 aktiivsest Linuxi distrost?) ja teiseks kohatine häkkeriupsakus („loll oled, kui asjale pihta ei saa!“). Aga hea tahtmise juures on kõik need takistused võimalik ületada.

PH. D KAIDO KIKKAS
IT Kolledži dotsent

FOTO: KALEV LILLEORG

- Tegijad

- Lahendused
- Tarkvara